

TOIMENPIDEKIELTOVAATIMUS

17.12.2021

Uudenmaan ELY-keskus
Kirjaamo
PL 36
00521 HELSINKI
kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Malmin lentoaseman ystävät ry
info@malmiairport.fi
Helsinki-Malmin lentoasema,
00700 Helsinki

KIIREELLINEN TOIMENPIDEKIELTOVAATIMUS UUDENMAAN ELY-KESKUKSELLE

Luonnonsuojelulain 57 §:n ja rakennusperinnön suojelusta annetun lain 6 §:n mukainen vireillepano luonnonsuojelulain ja rakennusperinnön suojelusta annetun lain rikkomisen estämiseksi

Malmin lentokentän alueelle väliaikaisella rakennusluvalla suunniteltu raskaan liikenteen ajoharjoittelualue uhkaa lentokentän arvokasta niittyluontoa ja valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY).

Vaadimme ELY-keskusta määräämään alueelle kiireellisesti toimenpidekiellon puuttuvien luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä edistävien selvitysten ja aluekokonaisuuden kansainvälisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristöön liittyvien kulttuuriarvojen vaalimista liittyvien selvitysten perusteella.

Alueen työt on jo aloitettu, vaikka asiaan liittyvät päätökset eivät ole lainvoimaisia. Rakennuslupa- ja aloittamisoikeuteen liittyvä asia on edelleen vireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Yhdistyksemme on asianosainen. Malmin lentoaseman ystävät ry:n toiminnan tarkoituksena on yhdistyksen sääntöjen mukaisesti vaalia ja suojella Malmin alueen monimuotoista luontoa ja rakennettuja kulttuurikohteita ja -ympäristöjä, vaalia niiden ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää niiden kestävää hoitoa ja käyttöä.

PROSESSIOSOITE

Malmin lentoaseman ystävät ry
info@malmiairport.fi
Puheenjohtaja Timo Hyvönen
Kuulijantie 26A
00730 Helsinki
puh. 050 3748371

Vaatimukset

Haemme kiireellistä toimenpidekieltoa Helsingissä Malmin lentokentällä alkaviin raskaan liikenteen ajoharjoittelualueen rakennustoimenpiteisiin.

Rakennustyömaan töihin sisältyy niittyluonnon hävittäminen alueelta, jonka kasvillisuuteen ja monimuotoisuuteen liittyviä arvoja kaupunki ei ole selvittänyt. Toimenpiteiden kohteena olevalta alueelta on havaittu mm. erittäin uhanalainen (EN) viheryökkönen (*calamia tridens*) ja laaja kirjo muita perhosia, joista osa on uhanalaisia (VU) tai silmälläpidettäviä (NT). Se on myös osa äärimmäisen uhanalaisen heinäkurpan (*gallinago media*) merkittävinä muutonaikaista levähdyspaikkaa Suomessa, ja sijaitsee todettujen liito-oravan (*pteromys volans*) ydinalueiden vieressä. Toimenpiteiden kohteena oleva alue on myös valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön keskeisimmässä osassa historiallisten rakennusten vieressä, ja sille aiotut rakennustoimenpiteet muuttavat RKY-aluekokonaisuuden maisemaa merkittävästi.

Alueelle on ehdotettu asemakaavoja, joiden käsittelyssä luontoarvot on jätetty samoin selvittämättä. Asemakaavat eivät ole saaneet lainvoimaa, sillä niistä jo lautakuntakäsittelyssä esitetty eriäviä mielipiteitä ja niistä on valitettu hallinto-oikeuteen.

Korkeimman hallinto-oikeuden 10.5.2021 tekemällä päätöksellä (KHO:2021:60) on erityinen merkitys tähänkin rakennuslupaun., erityisesti kohdassa ”Kaavaratkaisun perusteena oleviensa selvitysten ja vaikutusten arviointien riittävyttä koskeva oikeudellinen arviointi”. Päätöksensä yhteenvedossa KHO on asettanut yleisesti korkeat vaatimukset kaavan toteuttamisesta aiheutuvan luontoarvoja vaarantavan epävarmuuden poistamiselle (ns. varovaisuusperiaate).

KHO:n päätöksen mukaan mahdollisten haitallisten vaikutusten toteutumatta jäämisen pitää ”kaikilta osin perustua sellaisiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuihin täydellisiin, täsmällisiin ja lopullisiin päätelmiin, joilla voidaan hälventää kaikenlainen tieteellinen epäily asianomaisella suunnittelualueella suunniteltujen töiden vaikutuksista”.

Koko lentokenttäalueen liittämistä Sipoonkorven kansallispuistoon on lakialoite eduskunnan käsittelyssä. Alueen luontoarvojen heikentäminen lainsäädäntöasian ollessa kesken ei ole asiallista toimintaa.

Toimenpiteet tulee keskeyttää välittömästi, kunnes mainitut asiat on selvitetty.

Selvitysten ja vaikutusarviointien riittämättömyys ja keskeisten lajistoarvojen sekä luontoselvitysten puuttuminen

Toimenpiteiden kohteena olevalle pääkiitotien ympärillä sijaitsevalle alueelle ei ole teetetty kattavaa kasvillisuus- tai luontoarvoselvitystä, vaikka viereinen kentän itäpuolisko todettiin suurelta osin arvokkaan perinnebiotoopin tyyppiseksi niityksi kaupungin selvityksessä vuonna 2020. Tällaiset biotoopit ovat koko maassa äärimmäisen uhanalaisia. Alueella on käytetty yli 80 vuoden ajan samoja hoitomenetelmiä ja -käytäntöjä kuin arvokkaaksi todetulla kentän itäpuoliskolla. Mitään estettä luontoarvojen selvittämiselle ei ole ollut lentotoiminnan keskeydyttyä maaliskuussa 2021, mutta mitään tietoja tällaisesta selvityksestä ei ole julkaistu.

Rakennustoimenpiteiden kohteena olevalta nittyalueelta on havaittu erittäin uhanalaisen viheryökkösen (*calamia tridens*) kanta ja runsaslajinen muu perhoskanta, johon kuuluu uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri on myös arvioinut kentän niityt äärimmäisen uhanalaisen ja erityisesti suojeltavan heinäkurpan (*gallinago media*) merkittävimmäksi muuтонаikaiseksi levähdyspaikaksi Suomessa. Erityisesti suojeltavien lajien levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty luonnonsuojelulaissa. Rakennustöiden ja uuden tilapäisen käyttötarkoituksen vaikutuksia viereisiin liito-oravan ydinalueisiin ei ole selvitetty.

Viheryökkönen

Rakennuskohde on suunniteltu päällystettäväksi kokonaisuudessaan raskaan liikenteen ajoharjoittelualuetta varten.

T.mi Jaakko Kullbergin laatimassa monivuotisessa perhostutkimuksessa aiotun rakennuskohteen alueelta on löytynyt useita yksilöitä erittäin uhanalaista (EN) viheryökköstä sekä laaja kirjo muita perhoslajeja, joista osa on vaarantuneita (VU) tai silmälläpidettäviä (NT).

Liito-orava

Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n luontodirektiivin ja Suomen luonnonsuojelulain nojalla tiukasti suojeltuihin lajeihin. Kaupungin teettämien liito-oravaselvitysten mukaan aivan rakennuskohteen vieressä sijaitsevassa metsikössä on kaksi liito-oravan ydinaluetta, ja vuosina 2020-2021 teetetyissä KAER Oy:n selvityksissä runsaita liito-oravahavaintoja on tehty merkittävästi laajemmalla alueella kuin kaupungin selvityksissä. Rakennushankkeen vaikutuksia viereisiin liito-oravan ydinalueisiin ei ole selvitetty.

Lepakot

Vuodesta 2015 jatkuneissa lentokentän ja sen ympäristön lepakkoselvityksissä on todettu merkittävä määrä lepakkolajeja rakennuskohteen viereisessä metsikössä kentän lounaiskulmalla. Kentän hyönteislajistoltaan runsas niittyalue, joka tulisi hävitetyksi rakennustoimenpiteiden yhteydessä, kuuluu alueen lepakoille tärkeisiin ruokailualueisiin. Kaikki Suomen lepakot ovat rauhoitettuja ja EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) tiukkaa suojelua edellyttävien lajien luettelossa.

Niittykasvillisuus

Kaupungin kentän itäosassa teettämässä kasvillisuus selvityksessä (2020) lentokentän itäpuolisko todettiin laajalta osin arvokkaan perinnebiotoopin tyyppiseksi niityksi. Tällaiset on koko maassa luokiteltu äärimmäisen uhanalaisiksi. Mitään kasvillisuus selvityksiä aiotuissa rakennustoimenpiteissä tuhoutuvista alueista ei ole julkaistu, vaikka selvitysten tekemiselle pääkiitotien ympäristössä ei vuonna 2021 ole ollut mitään estettä lentotoiminnan ollessa keskeytynyt. On kuitenkin yleistä tietoa, että pääkiitotien ympäristön laajalla selvittämättömällä alueella, johon aiottu rakentamiskohde kuuluu, on sovellettu samoja hoitotoimenpiteitä 85 vuoden ajan.

Alueella mahdollisesti esiintyvien, luontodirektiivin liitteessä II lueteltujen lajien merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 47 § 5 momentin mukaan. Ilman poikkeuslupaa tehtynä se johtaisi laissa tarkoitettuun luontovahinkoon, varsinkin koska lajin suojelutaso on maassamme epäsuotuisa. Lajin esiintymispaikan hävittäminen edellyttää mielestämme ELY-keskuksen poikkeuslupaa ja sen pohjaksi perusteellisia kasvillisuus- ja eläinkantojen selvityksiä.

Luonnonympäristön vaaliminen ja niihin liittyvien erityisten arvojen hävittämisestä pidättäytyminen

Nykyisessä voimassa olevan asemakaavan mukaisessa käyttötarkoituksessa alueen luontoarvot on turvattu. Mitään konkreettista pakottavaa syytä alueen luontoarvot tuhoavalle käyttötarkoituksen väliaikaiselle muutokselle ei ole.

Alueelle tilapäisellä rakennusluvalla aiottu väliaikainen käyttö raskaan liikenteen kauttaaltaan päällystettynä ajoharjoittelualueena aiheuttaa alueen erityisille luontoarvoille sekä merkittäviä välittömiä että välillisiä haittoja. Alueelle erityiset arvot käytännössä häviävät niittyluonnon päälle ohjattavan ajoharjoitteluradan vuoksi, vieläpä alueen luontoarvoja koskevan lainsäädäntöasian ollessa kesken eduskunnassa.

Valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) huomioiminen

Helsingin kaupungin mukaan ELY-keskus on hyväksynyt väliaikaisen rakennusluvan vaarantamiskiellosta huolimatta. Asia on arvioitava uudestaan. Helsingin kaupungin suunnitelmien yksityiskohtien tultua julki on ilmiselvää, että työ rikkoo vaarantamiskieltoa.

Malmin lentokenttä on aluekokonaisuutena valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Sen lainvoimaisen asemakaavan mukainen käyttötarkoitus on lentokenttä, ja sillä on voimassa oleva ympäristölupa ja lentokentän pitolupa. Alueen ytimeen ohjattava käyttötarkoituksen vastainen ja sen estävä toiminta (raskaan liikenteen ajoharjoittelurata) kajoaa kulttuuriperintökohteeseen ja sen maisemaan merkittävästi aivan historiallisten lentokenttärakennusten vieressä RKY-alueen ytimessä.

Malmin lentokenttäkokonaisuus on myös yksi harvoista erinomaisen alkuperäisinä säilyneistä 1930-luvun kansainvälisistä lentoasemista, ja sille on myönnetty useita merkittäviä

kansainvälisiä tunnustuksia. Viimeksi vuonna 2021 UNESCO:n maailmanperintöohjelmaa suoraan neuvova ICOMOS-järjestö on nostanut Malmin kenttäkokonaisuuden valokeilaan kansainvälisessä raportissaan maailman uhanalaisesta kulttuuriperinnöstä. Euroopan kulttuuriperintöalan kattojärjestö Europa Nostra valitsi kenttäkokonaisuuden yhdeksi Euroopan seitsemästä uhanalaisimmasta kulttuuriperintökohteesta vuonna 2016. Lukuisien kansainvälisten tunnustusten myötä Malmin lentokenttäkokonaisuus on Suomen tunnetuin uhanalainen kulttuuriperintökohde maailmalla.

Kaupungin suunnittelemat mittavat massojenvaihdot vaarantavat mm. erityisen harvinaisen ja arvokkaan kuivatusjärjestelmän, joka on alallaan ensimmäisiä maailmassa lentoasemalle toteutettuna. Asia on syytä tutkia tarkemmin myös vaarantamiskiellon rikkomisen kannalta nyt, kun kaupungin suunnitelmat ovat tarkentuneet ja osoittautuneet sitä todennäköisesti rikkoviksi.

Jo 85 vuotta lentokenttänä toimineen, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävän kulttuuriperintökokonaisuuden ydinmiljöön pilaaminen tilapäisellä, historiallisen ympäristön pilaavalla rakentamisella ilman konkreettista ja pakottavaa tarvetta ei ole perusteltavissa, joten aiotulle rakentamiselle tulee asettaa toimenpidekielto.

Helsingissä 17.12.2021

Malmin lentoaseman ystävät ry

Puheenjohtaja Timo Hyvönen, 0503748371

Liitteet

Asemakaavavalitus mm. luontoarvoista

https://www.malmiairport.fi/wp-content/uploads/2021/05/valitus_nallenrinne_netti.pdf

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös mm. luontoarvoista

<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1620285558369.html>

Malmin lentoaseman luontoarvot (kooste selvityksistä): <https://malmiairport.fi/luontoarvot>

ICOMOS (2021): Heritage at Risk. World Report 2016-2019 on Monuments and Sites in Danger.

http://openarchive.icomos.org/id/eprint/2430/1/hr20_2016_2019.pdf

Malmin lentoasemakokonaisuuden arvosta ja tunnustuksista valtakunnallisena ja kansainvälisenä kulttuuriperintökohteena (kooste):

<https://www.malmiairport.fi/icomos-nosti-malmin-historiallisen-lentokenttakokonaisuuden-maailman-uhanalaisen-kulttuuriperinnon-valokeilaan/>

Eduskunta: Lakialoite laiksi Sipoonkorven kansallispuiston alueen laajentamisesta Malmin lentokentän, sen niittyjen ja ympäristön alueilla LA 22/2021 vp:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Sivut/LA_22+2021.aspx